

بررسی عوامل بازدارنده کارآفرینی در بین فارغ‌التحصیلان کشاورزی (مطالعه موردی: استان بوشهر)

سید یوسف حجازی* و علی میرشکاری**

تاریخ وصول مقاله: ۸۶/۶/۲۰ و تاریخ پذیرش مقاله: ۸۷/۴/۳۱

چکیده

تحقیق حاضر به منظور تعیین عوامل بازدارنده کارآفرینی فارغ‌التحصیلان کشاورزی از نظر شخصیتی و محیطی انجام شد. جامعه آماری تحقیق شامل ۹۸ نفر از فارغ‌التحصیلان کشاورزی استان بوشهر بود که در یکی از زمینه‌های تولیدی یا خدماتی کشاورزی اقدام به راه‌اندازی کسب و کار نموده‌اند. اطلاعات از طریق پرسشنامه جمع‌آوری گردید. روایی و پایایی پرسشنامه براساس الفای کرونباخ در مورد ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینی ۰/۷۵ و در رابطه با ویژگی‌های محیطی کارآفرینی ۰/۹۱ محاسبه گردید.

نتایج نشان می‌دهد که در بین ویژگی‌های شخصیتی، کم بودن روحیه استقلال‌طلبی، مرکز کنترل درونی و ریسک‌پذیری مهمترین عوامل بازدارنده کارآفرینی می‌باشند. از بین ویژگی‌های محیطی، مقدار و کیفیت آموزش‌های عملی، مخاطره‌آمیز بودن سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی و محدودیت‌های قانونی و اداری از عوامل مهم بازدارنده کارآفرینی می‌باشند. در رابطه با ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینی، تفاوت بین فارغ‌التحصیلان پسر و دختر از نظر فرصت‌شناسی ($t = ۰/۰۲^*$) و استقلال‌طلبی ($t = ۰/۰۵^*$) معنی‌دار است.

کلمات کلیدی: آموزش عالی کشاورزی، فارغ‌التحصیلان، کارآفرینی، ویژگی‌های شخصیتی، ویژگی‌های محیطی

* - دانشیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشکده اقتصاد و توسعه، پردیس کشاورزی و منابع طبیعی، دانشگاه تهران، تهران - ایران
(yhejazi@ut.ac.ir)

** - کارشناس ارشد، گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشکده اقتصاد و توسعه، پردیس کشاورزی و منابع طبیعی، دانشگاه تهران، تهران - ایران

مقدمه

خدمات جدیدی ارائه می‌نماید (۱). به عبارت دیگر فرد کارآفرین انسانی نوآور است که با ذهنیت مثبتی که دارد، فرصت‌های سودآور و کشف نشده را تشخیص داده و می‌کوشد ترکیب‌های جدیدی را از منابع نادر ارائه کند و با پذیرش خطرهای ناشی از ابتکارات خویش، با تلاش‌هایی که انجام می‌دهد، خود و جامعه‌اش را بهره‌مند سازد. برای ایجاد فضای کارآفرینی از چهار مؤلفه پیش‌نیاز نام برده می‌شود:

- نظام ارزشی و اعتقادی حاکم بر جامعه: اولین مؤلفه قابل توجه این است که ارزش‌های حاکم در آن جامعه چگونه است و نحوه برخورد آن با نظام علمی به چه نحو است. بحث دانشگاه، مدرسه و تعلیم و تربیت در این حوزه قرار دارد.

- دولت، بخش خصوصی و بخش غیردولتی: این مؤلفه شامل قوانین، مقررات، روشها، تقسیم کار ملی، وظیفه بخش‌های دولتی، غیردولتی و خصوصی است.

- منابع اطلاعاتی: هر قدر مردم به اطلاعات آگاه‌تر باشند، در تصمیم‌گیری‌های ملی و فردی می‌توانند حضوری آگاهانه‌تر داشته باشند. اصولاً اطلاعات براساس فرصت‌شناسی و کارآفرینی است و میزان ریسک و خطر ناشی از سرمایه‌گذاری را کاهش می‌دهد.

- کارآفرینان: امروزه دیگر به یک قشر اجتماعی به عنوان کارآفرین توجه نمی‌کنند. بلکه همه باید به نوعی در جامعه کارآفرین باشند. هر کس در عرصه خاص خود می‌تواند از این ویژگی بهره‌مند شود، به شرط این‌که اساس برنامه‌ریزی‌های

نقش آموزش عالی کشاورزی در توسعه کارآفرینی در بخش کشاورزی بسیار اهمیت دارد. لذا دانشگاه‌ها باید از طریق طراحی و اجرای برنامه‌های مناسب برای آموزش و توسعه کارآفرینی به صورت ارائه خدمات تحقیقاتی و مشاوره‌ای در زمینه کارآفرینی، برنامه‌های آموزش غیررسمی برای جامعه پیرامون و منظور نمودن آموزش کارآفرینی در برنامه‌های آموزشی، رسالت خود را به انجام برسانند. اگر نظام آموزش عالی نتواند خود را با تحولات فوق وفق دهد و نتواند همراه با این تحولات حرکت کند، کارآیی و بازدهی مفید خود را از دست می‌دهد (۸).

یکی از روشهای گسترش قابلیت کار و فعالیت مؤثر دانش‌آموختگان ایجاد روحیه و توانایی کارآفرینی دانشجویان می‌باشد. در حقیقت آنها باید بتوانند فرصت‌های موجود و آینده را شناسایی و برای بهره‌برداری از آنها با استفاده از دانش و تخصص خود درآمد کسب نمایند. از ویژگی‌های اصلی فعالیت‌های کارآفرینی، خلاقیت و نوآوری است. کارآفرینان می‌توانند خود را با محیط هماهنگ نموده، از فرصت‌ها بهره‌برداری و کسب و کار و فضای جدیدی خلق کنند. سه فعالیت اصلی کارآفرین شامل ایجاد کسب و کار، نوآوری در کالا، فرآیند، تولید بازار و اشتغال‌زایی، رشد و توسعه ملی می‌باشد (۲).

کارآفرین فردی دارای ایده و فکر جدید است که با طی یک فرآیند یعنی تشکیل و راه‌اندازی شرکت، کسب و کاری را به وجود می‌آورد و با قبول مخاطرات ناشی از سرمایه‌گذاری، کالاها و

کارآفرین سازمانی می‌نامند. اگر کل شرکت و کارکنان دارای روحیه کارآفرینی باشند آن را کارآفرینی شرکتی می‌نامند (۱).

بنابراین کارآفرینی و اخلاقیت یک خصوصیت ذاتی و در عین حال رفتار کارآفرینی قابل اکتساب و یادگیری است. به همین دلیل در دو دهه گذشته دانشگاه‌های مختلف به برنامه‌های آموزشی و شکل‌های متنوع آن برای تربیت افراد کارآفرین بیشتر توجه نموده‌اند. مشکلی که آموزش عالی ایران با آن مواجه است عدم هماهنگی دروس نظری در مقابل دروس عملی، عدم تناسب رشد اقتصادی و ظرفیت اشتغال جامعه با رشد دانش‌آموختگان، عدم ارتباط بین نظام آموزشی و نظام اشتغال و کم‌تجربگی دانش‌آموختگان در هنگام ورود به بازار کار می‌باشد. مشکلات فوق در رشته‌های کشاورزی با توجه به نقش و اهمیت آن در اشتغال‌زایی و توسعه اقتصادی کشور بیشتر ملموس می‌باشد.

این مشکلات و به‌ویژه عدم تناسب آموزش‌های دانشگاهی با نیازهای بازار کار در ایران و اعتقاد بر این که خوداشتغالی از طریق کسب و کار یکی از راه‌حل‌های بسیار مهم می‌باشد، موضوع کارآفرینی از طریق آموزش مهارت‌های لازم را مورد توجه قرار داده است (۱۵ و ۲۵). آموزش کارآفرینی می‌تواند نقش مهمی در تغییر دیدگاه‌های دانشجویان در جهت خوداشتغالی ایفا نماید. به‌نحوی که براساس این آموزش‌ها آنها بتوانند در جهت راه‌اندازی یک کسب و کار برای اشتغال در بازار کار آماده شوند. بنابراین یکی از چالش‌های عمده آموزش عالی

آموزشی و تعلیم و تربیت ملی بر این پایه استوار باشد (۳).

در نظریه‌های غیراقتصادی از چهار جنبه مختلف، متغیرهای مربوط به کارآفرین و کارآفرینی مورد مطالعه قرار می‌گیرند که عبارتند از:

- نگرش شخصیتی: در این نگرش، فردی نمودن یا نسبت دادن تمامی فعالیت‌های حوزه کارآفرینی به شخص می‌باشد. به عبارت دیگر هدف شناسایی افرادی است که قادر به تأسیس شرکت‌های جدید و موفق باشند. در تحقیقات مختلف سعی می‌شود تا ویژگی مشترک بین کارآفرینان و شرکت‌های آنها شناسایی شود.

- نگرش رفتاری: در این نگرش، علاوه بر ویژگی‌های شخصیتی، عوامل محیطی و ویژگی‌های رفتاری فرد (شامل تجارب کاری، نارضایتی از شغل قبلی، الگوی نقش، تعداد مشاغل قبلی، عضویت در سازمان‌های حرفه‌ای و تجاری، تشویق خارجی، آموزش رسمی، آموزش‌های تخصصی، حمایت‌های جانبی از سوی خانواده یا مدیران قبلی و اعتقاد به اخلاقیات و وجدان کاری) مورد توجه قرار دارد.

- نگرش کارآفرینی سازمانی: در این مورد تأسیس واحدهای نسبتاً مستقل در درون سازمان‌ها که به اعضا اجازه می‌دهد تا با همان روحیه، آزادی عمل و تعهد، مشابه شرکت‌های کوچک عمل کنند، مورد توجه قرار می‌گیرد.

- نگرش کارآفرینی شرکتی: اگر یک فرد آغازگر فعالیت‌های مخاطره‌آمیز در شرکت باشد به این فرآیند، کارآفرینی سازمانی و فرد موردنظر را

یا خارج از کنترل خود احساس می‌کند (۱۷). در تبیین ویژگی‌های افراد کارآفرین، عنوان می‌شود که آنها افرادی هستند که تمایل زیادی به استقلال دارند (۱۳). مطالعات درخصوص عوامل مؤثر در روحیه کارآفرین نیز نشان می‌دهد که تحمل ابهام، کارآمدی شخصی و هدف‌سازی سابقه و پیشینه، شخصیت و ادراک افراد و داشتن ایده کسب و کار با روحیه کارآفرینی ارتباط دارند (۱۷ و ۱۸).

تأثیر شیوه مدیریت منابع انسانی در ایجاد فضای خلاقیت و نوآوری برای توسعه کارآفرینی، در درون سازمان بسیار زیاد است (۴). درخصوص کارآفرینی دولتی، به استفاده از شبکه‌های ارتباطی برای ارتباط با سایر نهادها (نظیر گروه‌های ذینفع، سازمان‌های خدماتی و سازمان‌های رقیب) اشاره شده است (۲۲).

از عوامل محیطی مؤثر بر کارآفرینی می‌توان به آموزش‌های رسمی و غیررسمی اشاره نمود (۷). در آموزش‌های کارآفرینی باید برنامه‌هایی برای تقویت و توسعه ویژگی‌های کارآفرینی که عمدتاً روانی و شخصیتی هستند در نظر گرفته شود (۱۰). آموزش کارآفرینی باید مستلزم دگرگونی در روشهای تدریس کلاسیک و حرکت به سوی روشهای تدریس غیرکلاسیک و فراگیر محور باشد (۶). همچنین بر لزوم استفاده هرچه بیشتر از روشهای یادگیری در حین عمل و یادگیری تجربی تأکید شده است (۹ و ۲۴). از دیدگاه کارآفرینان روشهای تجربه عملی و یادگیری در حین عمل، از مؤثرترین روشها برای دستیابی به مهارت‌ها و توانمندی‌های کارآفرینانه است (۶).

کشاورزی این است که چه تحولاتی در سیستم آموزش عالی کشاورزی باید صورت پذیرد تا فارغ‌التحصیلان آن قادر باشند یک واحد کسب و کار جدید و کارآفرینانه را راه‌اندازی و به صورت بهینه مدیریت نمایند. علاوه بر گسترش و توسعه مهارت‌های کارآفرینی فارغ‌التحصیلان کشاورزی، کسب اطلاع از شرایط ویژه و مشکلات و موانع آنها ضروری است.

سوابق تحقیق

در یک تحقیق در زمینه کارآفرینی در کشورها و فرهنگ‌های مختلف مشخص شده است که تفاوت بین زنان و مردان و ظرفیت انجام کارهای کارآفرینانه و مخاطره‌آمیز، زیاد است (۱۴). همچنین بین گرایش به مرکز کنترل درونی^۱ زنان و مردان با میزان ابعاد فرهنگی مردسالارانه، همبستگی منفی وجود دارد.

با مرور ادبیات کارآفرینی، نقش گرایش‌های شخصیتی از جمله نوگرایی، ریسک‌پذیری و رقابت‌پذیری (۱۲) ریسک‌پذیری و اعتماد به نفس (۲۰) نوگرایی، استقلال فردی، فرصت‌طلبی (۱۹)، ریسک‌پذیری، مرکز کنترل درونی و انگیزه پیشرفت مورد تأکید قرار گرفته است (۱۷ و ۱۹). تمایل به پذیرش ریسک، شاید یکی از مهمترین ویژگی‌های فردی برای کارآفرینان است. در برخی از نظریه‌ها، کارآفرین فردی است که توانایی تحمل ریسک را داشته باشد (۲۱). از دیگر عوامل مؤثر بر رفتارهای کارآفرینی، کانون کنترل درونی است. به‌طور کلی فرد پیامد یک عمل را در کنترل

1 - Orientation to internal locus of control

اهداف تحقیق

یکی از محورهای عمده در پژوهش‌های مربوط به کارآفرینی، شناسایی ویژگی‌های، شخصیتی و محیطی کارآفرینان است. در این تحقیق، پس از بررسی رویکردهای مختلف مربوط به کارآفرینی و بررسی تحقیقات انجام شده، سه ویژگی فردی، شخصیتی و محیطی مؤثر در کارآفرینی فارغ‌التحصیلان کشاورزی به منظور استفاده در برنامه‌های آموزش کشاورزی بررسی شد. مؤلفه‌های هر یک از این ویژگی‌ها به شرح زیر می‌باشد:

- ویژگی‌های شخصیتی شامل ریسک‌پذیری، فرصت‌شناسی، نیاز به مستقل بودن، مرکز کنترل درونی، اخلاقیات، اعتماد به نفس و توفیق‌طلبی
- ویژگی‌های فردی شامل جنس، طول مدت بعد از فراغت از تحصیل، میزان تحصیلات، سابقه همکاری در واحدهای کسب و کار
- ویژگی‌های محیطی شامل ویژگی‌های بخش کشاورزی، ویژگی‌های دانشگاه‌ها و ویژگی‌های اداری و مدیریتی

باتوجه به موارد فوق، تحقیق حاضر با هدف بررسی ویژگی‌های محیطی و شخصیتی کارآفرینی در بین فارغ‌التحصیلان کشاورزی و عوامل بازدارنده آن تدوین گردید. به منظور دستیابی به هدف تحقیق، سئوالات زیر مورد توجه قرار گرفت:

۱ - فارغ‌التحصیلان کشاورزی از نظر روحیه کارآفرینی (ویژگی‌های شخصیتی) در چه سطحی قرار دارند؟

۲ - فارغ‌التحصیلان کشاورزی از نظر ویژگی‌های محیطی کارآفرینی در چه سطحی هستند؟

۳ - مهمترین عوامل بازدارنده محیطی و شخصیتی کارآفرینی فارغ‌التحصیلان کشاورزی چیست؟

۴ - آیا بین جنس، سابقه فعالیت در واحدهای کسب و کار، طول مدت بعد از فراغت از تحصیل، دانشگاه محل تحصیل و سطح تحصیلات با ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینی رابطه وجود دارد؟

روش تحقیق

تحقیق حاضر به روش پیمایشی انجام شده است. جامعه آماری شامل کلیه فارغ‌التحصیلان کشاورزی و منابع طبیعی در سال‌های ۱۳۷۰ تا ۱۳۸۰ می‌باشد که در استان بوشهر مشغول به کار شده‌اند. این تعداد فارغ‌التحصیلان (۹۸ نفر) توانسته‌اند در طی این مدت در یکی از زمینه‌های تولیدی یا خدمات حمایتی کشاورزی اقدام به راه‌اندازی کسب و کار به صورت انفرادی و یا گروهی نمایند. شناسایی این واحدها از طریق مراجعه به سازمان‌های وابسته به جهاد کشاورزی انجام شد. جمع‌آوری اطلاعات مربوط به متغیرهای مورد مطالعه از طریق پرسشنامه انجام شد. پرسشنامه تحقیق در سه بخش تنظیم گردید. بخش اول شامل ویژگی‌های فردی (جنس، طول مدت بعد از فراغت از تحصیل، سابقه همکاری در واحدهای کسب و کار و سطح تحصیلات)، بخش دوم، ویژگی‌های محیطی (ویژگی‌های بخش کشاورزی، ویژگی‌های دانشگاه محل

ریسک‌پذیری به عنوان مهمترین عوامل بازدارنده روحیه کارآفرینی نقش دارند. متغیر روحیه استقلال‌طلبی (با ضریب پراکندگی ۰/۴۴۳) بیشترین نقش را در بین ویژگی‌های شخصیتی بازدارنده کارآفرینی داشته است. توجه به اخلاقیات پاسخ‌گویان با رقم ۸۳/۱ درصد، فرصت‌شناسی ۶۳/۱ درصد و ریسک‌پذیری با رقم ۴۴/۹ درصد به‌طور نسبی زیاد است. روحیه استقلال‌طلبی ۳۸/۵ درصد از پاسخ‌گویان و اعتماد به نفس ۲۰ درصد آنان به‌طور نسبی کم می‌باشد.

ویژگی‌های محیطی کارآفرینی به سه گروه ویژگی‌های بخش کشاورزی، ویژگی‌های دانشگاه محل تحصیل، ویژگی‌های ادارای و مدیریتی تقسیم و در هر گروه، باتوجه به آماره ضریب پراکندگی، مهمترین عوامل محیطی بازدارنده کارآفرینی تعیین گردید. مخاطره‌آمیز بودن سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی با میانگین ۲/۲۹ و ضریب پراکندگی ۰/۳۳۴، حجم آموزش‌های عملی و کیفیت آن با میانگین ۲/۵۴ و ضریب پراکندگی ۰/۲۷۹ و محدودیت‌های قانونی و ادارای با میانگین ۲/۲۰ و ضریب پراکندگی ۰/۳۴۲ به عنوان مهمترین عوامل بازدارنده کارآفرینی مشخص گردید. از بین مجموع ویژگی‌های محیطی کارآفرینی، دیربازده بودن فعالیت‌های کشاورزی، تناسب برنامه آموزشی با ویژگی‌های کسب و کارهای کارآفرینانه و روش‌های تجربی و یادگیری در حین عمل به‌ترتیب دارای کمترین قدرت بازدارندگی می‌باشند.

تحصیل، ویژگی‌های ادارای و مدیریتی) و بخش سوم شامل ویژگی‌های شخصیتی (ریسک‌پذیری، فرصت‌شناسی، نیاز به استقلال، مرکز کنترل درونی، اخلاقیات، اعتماد به نفس و توفیق‌طلبی) بود. تعیین روائی پرسشنامه از طریق متخصصان انجام گرفت و برای سنجش اعتبار پرسشنامه از روش آلفای کرونباخ استفاده شد. مقدار آلفای کرونباخ در مورد عوامل شخصیتی کارآفرینی ۰/۷۵ و در رابطه با عوامل محیطی کارآفرینی ۰/۹۱ محاسبه گردید.

داده‌های حاصل با استفاده از روش‌های آماری توصیفی و ضریب همبستگی و نیز آمار استنباطی و مقایسه میانگین‌ها تجزیه و تحلیل شد.

نتایج و پیشنهادات

براساس اطلاعات حاصل ۶۶/۲ درصد پاسخ‌گویان مرد و ۳۳/۸ درصد زن و ۶۳/۱ درصد فارغ‌التحصیلان از دانشگاه‌های دولتی و ۳۶/۹ درصد از دانشگاه آزاد بودند. همچنین ۸۶/۲ درصد از پاسخ‌گویان دارای مدرک کارشناسی و ۱۳/۹ درصد دارای مدرک کارشناسی ارشد می‌باشند. ۲۲/۲ درصد پاسخ‌گویان نیز در سال‌های ۷۰-۷۳ و ۲۰ درصد در سال‌های ۷۴-۷۷ و ۵۵/۴ درصد در سال‌های ۸۱-۷۸ از دانشکده فارغ‌التحصیل شده‌اند.

سطح ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینی فارغ‌التحصیلان کشاورزی در جدول (۱) ارائه شده است. باتوجه به آماره ضریب پراکندگی، کم بودن روحیه استقلال‌طلبی، مرکز کنترل درونی،

جدول ۱ - سطح ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینی فارغ‌التحصیلان کشاورزی

Table 1 - Personality Characteristics Level for Entrepreneurship for Graduates of Agriculture

متغیرها	قدرت بازدارندگی (درصد)			ضریب پراکندگی	میانگین *	انحراف معیار
	بدون جواب	کم	متوسط			
روحیه استقلال‌طلبی	۱/۵	۳۸/۵	۲۴/۶	۳۵/۴	۰/۴۴۳	۱/۹۶
مرکز کنترل درونی	۳/۱	۴/۶	۶۰/۰	۳۲/۳	۰/۲۴۱	۲/۲۸
ریسک‌پذیری	۰/۰	۹/۲	۴۴/۶	۴۴/۶	۰/۲۰۴	۲/۲۸
فرصت‌شناسی	۱/۵	۱۸/۵	۱۶/۹	۶۳/۱	۰/۲۰۰	۲/۲۹
اعتماد به نفس	۰/۰	۲۰/۰	۷۰/۸	۹/۲	۰/۱۷۵	۱/۸۸
توفیق‌طلبی	۰/۰	۱۰/۸	۶۴/۶	۲۴/۶	۰/۱۴۹	۲/۰۴
توجه به اخلاقیات	۱/۵	۰/۰	۱۵/۴	۸۳/۱	۰/۱۳۵	۲/۶۱

* Mean range =0-10

* - دامنه میانگین بین ۰ تا ۱۰ می‌باشد.

فارغ‌التحصیلان (سابقه همکاری در واحدهای کسب و کار، طول مدت بعد از فراغت از تحصیل و سطح تحصیلات) معنی‌دار نیست. یافته‌های تحقیق نشان داد از بین عوامل محیطی، آموزش‌های ارائه شده در دانشگاه (آموزش‌های عملی و نظری) مهمترین تأثیر را در کارآفرینی فارغ‌التحصیلان دارد. بهترین روش برای تسلط به مهارت‌های کارآفرینانه، یادگیری تجربی و کسب تجربه عملی است (۹).

ویژگی‌های شخصیتی پاسخ‌گویان در رابطه با جنس، سابقه همکاری با واحدهای کسب و کار، طول مدت بعد از فراغت از تحصیل، سطح تحصیلات و دانشگاه محل تحصیل با استفاده از آزمون t و F مقایسه گردید. از بین ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینی، تفاوت فرصت‌شناسی و استقلال‌طلبی در رابطه با فارغ‌التحصیلان دختر و پسر معنی‌دار است ($P < 0/05$). تفاوت بین سایر ویژگی‌های روحیه کارآفرینی

جدول ۲ - سطح ویژگی‌های محیطی کارآفرینی فارغ‌التحصیلان کشاورزی

Table 2 - Environmental Characteristics Level for Entrepreneurship for Graduates of Agriculture

انحراف معیار	میانگین*	ضریب پراکندگی	قدرت بازدارندگی (درصد)				متغیرها	ویژگی‌های محیطی
			زیاد	متوسط	کم	بدون جواب		
۰/۷۶	۲/۲۹	۰/۳۳۴	۴۷/۷	۳۳/۸	۱۸/۵	۰/۰	مخاطره‌آمیز بودن سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی	ویژگی‌های بخش کشاورزی
۰/۸۲	۲/۲۸	۰/۳۵۹	۵۰/۸	۲۶/۲	۲۳/۱	۰/۰	نظام قیمت‌گذاری محصولات کشاورزی	
۰/۸۵	۱/۹۷	۰/۴۳۳	۳۳/۸	۲۷/۷	۳۶/۹	۱/۵	نگرش جامعه به کار کشاورزی	
۰/۸۶	۱/۹۴	۰/۴۴۵	۳۳/۸	۲۶/۲	۴۰/۰	۰/۰	دیر بازده بودن فعالیت‌های کشاورزی	ویژگی‌های دانشگاه
۰/۷۰	۲/۵۴	۰/۲۷۹	۶۶/۲	۲۱/۵	۱۲/۳	۰/۰	حجم آموزش‌های عملی و کیفیت آن	
۰/۷۵	۲/۴۶	۰/۳۰۵	۶۱/۵	۲۳/۱	۱۵/۴	۰/۰	حجم آموزش‌های نظری و کیفیت آن	
۰/۸۱	۲/۵۶	۰/۳۶۰	۴۹/۲	۲۷/۷	۲۳/۱	۰/۰	ارتباط دانشگاه با محیط‌های کسب و کار	
۰/۸۶	۲/۱۸	۰/۳۹۶	۴۹/۷	۲۳/۱	۲۹/۲	۰/۰	روشهای تجربی و یادگیری در حین عمل	
۰/۸۷	۲/۱۴	۰/۴۰۶	۴۴/۶	۲۳/۱	۳۰/۸	۱/۵	تناسب برنامه آموزشی با ویژگی‌های کسب و کارهای کارآفرینانه	
۰/۷۵	۲/۲۰	۰/۳۴۲	۴۰/۰	۴۰/۰	۲۰/۰	۰/۰	محدودیت‌های قانونی و اداری	ویژگی‌های اداری و مدیریتی
۰/۷۹	۲/۱۹	۰/۳۶۲	۴۱/۵	۳۳/۸	۲۳/۱	۱/۵	اطلاعرسانی در رابطه با فرصت‌های کارآفرینانه موجود	
۰/۸۴	۲/۳۱	۰/۳۶۶	۵۵/۴	۲۰/۰	۲۴/۶	۰/۰	حمایت‌های مالی و اعتباری دولت	

* - Mean range =0-10

* - دامنه میانگین بین ۰ تا ۱۰ می‌باشد.

فعالیت‌های کارآفرینانه را کسب کرده و پس از فارغ‌التحصیل شدن می‌توانند بهره‌وری بیشتری در زمینه فعالیت موردنظر خود و درنهایت کارآفرینی داشته باشند. چون کارآفرینی پدیده‌ای وابسته به محیط و زمینه است (۲۳). لذا باید در هنگام طراحی برنامه‌های آموزشی کارآفرینی برای یک رشته خاص، رابطه قوی میان محیط کار در آن زمینه خاص و برنامه آموزشی برقرار گردد تا واقعی بودن برنامه آموزش بیشتر شود. برقراری و توسعه ارتباط میان برنامه آموزشی و پیشه کارآفرینانه از این جهت حایز اهمیت است که از

روشهای تجربه عملی و یادگیری در حین عمل از مؤثرترین روشها برای دستیابی به مهارت‌ها و توانمندی‌های کارآفرینانه می‌باشد (۴). درحقیقت اگر دانشگاه وظیفه خود را به‌خوبی انجام دهد، می‌توان امیدوار بود که بسیاری از موانع کارآفرینی فارغ‌التحصیلان کشاورزی حل شود. لذا توجه به وضعیت آموزش دانشکده‌های کشاورزی از نظر حجم دروس و کیفیت آن و مناسبت آن با ویژگی‌ها و اهداف فعالیت‌های کارآفرینی حایز اهمیت می‌باشد. در اثر این آموزش‌ها، افراد توانایی‌های موردنیاز برای

و دانشجویان واقعیات رفتار کارآفرینانه را بیشتر حس می‌کنند. بنابراین توسعه ارتباط میان آموزش عالی کشاورزی با مراکز تولیدی این بخش اهمیت بیشتری پیدا می‌کند.

طریق برقراری ارتباط با محیط واقعی محل‌ها و اعزام دانشجویان به این کسب و کارها و نیز دعوت از صاحبان پیشه و سایر عناصر کلیدی مرتبط با کارآفرینی به دانشگاه و مؤسسه آموزشی، ارتباط میان تئوری و عمل کارآفرینانه بیشتر شده

جدول ۳ - مقایسه پاسخ‌گویان در رابطه با ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینی

Table 3 - Comparison of Answers Regarding Personality Characteristics For Entrepreneurship

متغیر	سابقه همکاری در واحدهای کسب و کار		جنسیت		طول مدت بعد از فراغت از تحصیل		دانشگاه محل تحصیل		سطح تحصیلات	
	Sig	t	Sig	t	Sig	f	Sig	t	Sig	f
ریسک‌پذیری	۰/۳۹	۰/۷۱	۰/۴۷	۰/۷۱	۰/۶۰	۰/۵۱۰	۰/۰۹	-۱/۷۱	۰/۴۴۷	۰/۶۴
فرصت‌شناسی	۰/۶۶	۲/۳۵	۰/۰۲*	۲/۳۵	۰/۱۱	۲/۲۸۳	۰/۱۴	۱/۴۸	۱/۰۴۵	۰/۳۵
استقلال‌طلبی	۰/۴۶	۱/۹۴	۰/۰۵*	۱/۹۴	۰/۱۰	۲/۳۱۹	۰/۱۶	-۱/۴۲	۰/۰۰۷	۰/۹۹
مرکز کنترل درونی	۰/۲۰	۱/۲۹	۰/۳۳	۰/۹۶	۰/۹۹	۰/۰۰۱	۰/۵۳	-۰/۶۲	۰/۴۴۰	۰/۶۴
اخلاقیات	۰/۱۹	۱/۳۱	۰/۱۲	-۱/۵۵	۰/۳۷	۰/۰۰۱	۰/۸۹	-۰/۱۳	۰/۹۷۰	۰/۳۸
اعتماد به نفس	۰/۷۰	۰/۳۸	۰/۰۸	-۱/۷۵	۰/۸۰	۰/۲۱۸	۰/۶۲	۰/۴۹	۱/۰۸۱	۰/۳۴
توفیق‌طلبی	۰/۲۸	-۱/۰۸	۰/۷۵	۰/۳۱	۰/۶۹	۰/۳۷۰	۰/۱۳	۱/۵۰	۱/۶۱۶	۰/۲۰
روحیه کارآفرینی	۰/۸۱	-۰/۲۳	۰/۳۳	۰/۹۶	۰/۶۷	۰/۳۹۳	۰/۹۱	-۰/۱۰	۰/۴۸۴	۰/۶۱

* - P<0.05

° - معنی‌دار در سطح ۱ درصد

افراد، از پیش شرط‌های موفقیت کارآفرینانه است. از جمله این ویژگی‌ها تمایل به ریسک‌پذیری، استقلال‌طلبی و مرکز کنترل خود می‌باشد که در تحقیق حاضر مورد تأیید قرار گرفت.

در تحقیق حاضر، از بین عوامل شخصیتی بازدارنده کارآفرینی، ویژگی‌های ریسک‌پذیری و استقلال‌طلبی بیشترین تأثیر را نشان داد که با نتایج سایر تحقیقات تطابق دارد (۱۲، ۱۹ و ۲۰). وجود برخی ویژگی‌های روانی - شخصیتی در

($P < 0/05$) (۴). این امر تفاوت روحی و روانی بین مردان و زنان را نشان می‌دهد. معمولاً نارضایتی مردان از اینکه زیر نظر شخص دیگری کار کنند بیشتر است. لذا تمایل به استقلال‌طلبی در آنها بیشتر است. چون استقلال‌طلبی یکی از عوامل شخصیتی است که در کارآفرینی نقش دارد، بنابراین باید به منظور ارتقاء توان کارآفرینی فارغ‌التحصیلان کشاورزی به این ویژگی توجه خاص نمود.

در این تحقیق، از بین ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینی، تفاوت بین فارغ‌التحصیلان پسر و دختر در رابطه با فرصت‌شناسی معنی‌دار بود ($P < 0/05$). به عبارت دیگر روحیه فرصت‌شناسی مردان بیشتر است. این امر از ویژگی‌های فرهنگی - اجتماعی می‌باشد که معمولاً مردان بیشتر در جامعه حضور دارند و شناخت آنها از اوضاع و شرایط موجود بیشتر است. همچنین روحیه استقلال‌طلبی مردان نسبت به زنان فارغ‌التحصیل بیشتر است که با نتایج سایر تحقیقات تطابق دارد

References

- 1 . Ahmad Pur Dariyani M (2003) Entrepreneurship and Its role in national economy, Proceedings entrepreneurship and developed technologies, University of Tehran, Publications, First edition, Tehran, pp. 53-62.
- 2 . Akbari K (2003) The role of educational-research system in expansion of entrepreneurship and developed technologies, University of Tehran, First edition, Tehran, pp. 171-180.
- 3 . Behzadian Nejad Q (2003) Necessity of paying attention to entrepreneurship and developed technologies, University of Tehran, first edition, Tehran, pp. 9-12.
- 4 . Chandlar GN and Hanks SH (1994) Founder competence, the environment and venture performance. Entrepreneurship: Theory and Practice. Spring, pp. 77-89.
- 5 . Fiet JO (2000) The theoretical side of teaching entrepreneurship. Journal of businesses venturing 16(1): 1-24.
- 6 . Gibb AA (1987) Entrepreneurship culture its meaning and implication for education, Journal of European industrial training 11(2): 1-45.
- 7 . Gnyawali DR and Fogel DS (1994) Environments for entrepreneurship development: Key dimensions and research implications. Entrepreneurship: Theory and Practice 18(4): 43-62.
- 8 . Hayes T (1997) The creative entrepreneurs organization. Developing innovative products and business. MS.c. Degree

- Thesis, Virginia Polytechnic stitute in and State University.
- 9 . Hache G (1985) The identification of entrepreneurial competencies associated with successful self-employment in trade-related occupations in the province of new Brunswick. Doctoral Dissertation. Texas A & M University.
- 10 . Henry C, Hill F and Letch C (2003) Entrepreneurship education and training, London, Ash gate Publishing Limited.
- 11 . Kent CA (1990) Entrepreneurship education at the collegiate level: A synopsis and evaluation In CA Kent (Ed.), Entrepreneurship education: Current developments, fytue directions New York: Quorum Books. pp. 111-122
- 12 . Lumpkin GT and Dess GG (1996) Clarifying the entrepreneurial orientation construct and linking it to performance. Academy of management 21(1): 135-160.
- 13 . Morris MH and Kuratko DF (2002) Corporate entrepreneurship, Fort Worth, TX= Harcourt College Publishers.
- 14 . Mueller SL (2004) Gender gaps in potential for entrepreneurship across countries and cultures. Journal of developmental entrepreneurship Vol. s, No. 3.
- 15 . Nelson RE (1986) The promotion of small enterprise development. In Nelson, R.E. country studies: entrepreneurship and self-employment training. Manila, The Philippines. Asian development bank.
- 16 . Schieble W (2002) Entrepreneurial personality traits in managing rural tourism and sustainable business. In agra marketing aktuell. pp. 85-99.
- 17 . Shane S, Look C and Collins C (2003) Human resource management review, B Available online at www.Sciencedirect.com. PP. 257-279.
- 18 . Scott MG and Twomey DF (1988) The long-term supply of entreneurs: students' career aspirations in relation to entrepreneurship, Journal of small businesses management 26(4): 5-13.
- 19 . Solmossy E (1998) Entrepreneurship dimensions: the relationship of individual, venture, and environmental factors to success. Doctoral Dissertation, Casw Western Reserve University, USA.
- 20 . Van den Ven A, Hudson R and Schroeder D (1984) Designing new business startups: entrepreneurial, organizational, and ecological considerations. Journal of management 1(10): 87-107.

- 21 . Venkataraman S (1997) The distinctive domain of entrepreneurship, research: An editors perspective. In J katz J Brockhouse (Eds.), *Advances in entrepreneurship, firm emergence, and growth*. Greenwich, CT= JAI Press. pp. 119-138.
- 22 . Vanmierlo JG (1996) Public choice-approach. Paper originally presented at the 65th annual conference of the southren economic association, Fairmont Hotel, New Orleans, Louisiana. United States of America. November, pp. 18-20.
- 23 . Wortman MS (1996) The impact of entrepreneurship upon rural development. in rural development research: A foundation for policy. Thomas DR *et. al.* (Eds.), London: Greenwood Press.
- 24 . Yan Man T (2001) *Entrepreneurial competencies and the performance of small and medium enterprises in the Hong Kong service sector*. Doctoral Dissertation, The Hong Kong Polytechnic University.
- 25 . Zamani GH (1999) The impact of student educational objectives and plans of efficiency of higher education, *Quarterly Journal of research and planning in higher education* 6(4): 75-95.

**A study of deterrent factors for entrepreneurship for graduates of Agriculture
(Case study for Boushehr Province)**

Y. Hejazi * and A. Mirshekari **

Abstract

The purpose of this research was to study deterrent factors for entrepreneurship in relation with personality and environmental characteristics for graduates of agriculture. The statistical population of the research is composed of graduates (N=98) have been able to establish a business in the field of agricultural production, in Boushehr Province (one of the southern provinces of Iran). Validity and reliability of the questionnaires, based upon Cronbach's Alfa coefficient was found to be 0.75 and 0.91 for personality and environmental characteristics.

Among personality factors, the weak independence spirit, internal locus of control and lack of risk taking, are the most important deterrent factors for entrepreneurship. The quality of practical educations, high risk of investment in the agriculture sector, and legal and administrative restrictions are the most important deterrent environmental factors. This research indicates that regarding personality characteristics, there are significant different between male entrepreneur graduates and female entrepreneurs spirit of opportunity recognition ($t=0.02^*$) and independence ($t=0.05^*$).

Key words: Agricultural Higher Education, Entrepreneurship, Environmental Characteristics, Graduates, Personality Characteristics

* - Associate Professor, Faculty of Agricultural Economics and Development, University of Tehran, Tehran - Iran

(Email: yhejazi@ut.ac.ir)

** - MSc., Faculty of Agricultural Economics and Development, University of Tehran, Tehran - Iran